

Het project 1930-1940

Het Kindermonument start in 2008 een project over de jaren 1930-1940, de tijd die voorafging aan de Tweede Wereldoorlog. Hoe leefden joden en niet-joden samen? Hoe reageerde de buurt op de Markt voor joden en de eerste razzia's? We zoeken contact met bewoners van de Rivierenbuurt die deze tijd bewust hebben meegemaakt of daarover kunnen vertellen.

Een van de taken van de stichting Kindermonument is voorlichting geven over de oorlog van 1940-1945 en over de verschrikking van discriminatie en fascisme. De Tweede Wereldoorlog heeft de stad Amsterdam gemarkeerd; de vele gedenktekenen spreken daar nog van. Ook onze buurt, de Rivierenbuurt, werd ernstig getroffen. Op het Kindermonument aan de Gaaspstraat staat te lezen dat hier 17.000 joden woonden van wie er slechts 3.000 na de oorlog zijn teruggekeerd. Deze getallen, hoe abstract die ook mogen zijn, doen ons nog steeds huiveren. Wie waren die mensen die nooit meer terug zijn gekomen? Hoe leefden zij voor de oorlog samen met de niet-joodse bevolking? Hoe reageerde de niet-joodse bevolking toen hun joodse buurtgenoten verplicht werden hun dagelijkse inkopen te doen op de zogeheten Markt voor Joden in plaats van in winkels die voor iedereen toegankelijk waren? Hoe reageerden zij op de razzia's?

In 1940 was een op de drie inwoners van de Rivierenbuurt joods

Er is veel geschreven over de oorlogstijd en de tijd daarvoor. Je vindt informatie over deze tijd, bijvoorbeeld in de Openbare bibliotheken, in de archieven van het Joods Historisch Museum en het Verzetsmuseum Amsterdam. Ook over de Rivierenbuurt in de jaren 1930-1940 is veel geschreven. Het is de periode van nieuwbouw van Berlage's Plan Zuid en ook de periode van grote groepen nieuwkomers in deze buurt. Vanaf het begin vestigden zich joodse Amsterdammers in deze wat chiquere nieuwbouwbuurt. Met de opkomst van het nationaal-socialisme in Duitsland in 1933 kende de buurt een instroom van Duitse joodse emigranten en na de Reichskristallnacht van november 1939 vestigden zich hier veel joodse vluchtelingen zodat er uiteindelijk ongeveer 17.000 joden in de Rivierenbuurt woonden. Een op de drie inwoners had een joodse achtergrond.

We starten het Project 1930-1940

Maar hoeveel bewoners weten nog van deze geschiedenis en zijn zich bewust van wat zich in dit deel van Amsterdam in de oorlogsjaren en in de tijd daarvoor heeft afgespeeld? De weinige ooggetuigen die nog in leven zijn, zijn diep in de 80 en leven nog gedeeltelijk in onze buurt. De buurt verjongt; veel mensen met een niet-Nederlandse afkomst zijn hier komen wonen, net als in de jaren 30. Veel kennis dreigt zo verloren te gaan.

De stichting Kindermonument ziet het als zijn taak de bewoners van de Rivierenbuurt meer inzicht te geven in de tijd die voorafging aan de Tweede Wereldoorlog: hoe gingen de mensen van verschillende komaf, joods en niet-joods, in deze buurt met elkaar om? Kwam hierin verandering in de aanloop naar de bezettingsjaren? Zijn er parallellen te trekken met de houding tegenover 'nieuwkomers' van de huidige tijd? Met het Project 30-40 proberen we antwoord te geven op deze en andere vragen. In het voorjaar 2008 verzamelen we zoveel mogelijk informatie. Van juli 2008 tot medio 2009 gaan we bewoners van de Rivierenbuurt interviewen die de periode 1930-1940 en de oorlogsjaren in de Rivierenbuurt bewust hebben meegemaakt of die daarover interessante verhalen kunnen vertellen. Hun verhaal zal op video komen of in boekvorm worden gepubliceerd ten behoeve van de huidige buurtbewoners, leerlingen van basisscholen en brugklassen van het voortgezet onderwijs. Ook verhalen van kinderen van bewoners zullen welkom zijn. Op deze manier zorgen we er met zijn allen voor dat geen kennis over de vooroorlogse tijd in deze buurt verloren gaat.

Oproep aan buurtgenoten

De medewerkers van de stichting Kindermonument roepen u op ons namen te geven van bewoners uit de Rivierenbuurt die hun verhaal kunnen en willen vertellen. Ook zoeken we naar fotomateriaal of spullen uit de vooroorlogse tijd die vertellen over hoe toen in de Rivierenbuurt geleefd werd en die u voor enige tijd zou willen afstaan ten behoeve van een tentoonstelling.

Als u geïnteresseerd bent in ons project, schrijf dan naar de stichting Kindermonument, Gaaspstraat 8 1079 VE Amsterdam of mail naar info@kindermonument.nl .
Zegt het voort!

Voorlopige aanpak

- Inventarisatie en analyse van bestaande kennis.
Door middel van interviews en literatuuronderzoek gaan we na wat er reeds over de periode 1930-1940 is vastgelegd. Ingangen hiervoor zijn het Verzetsmuseum, het Joods Historisch Museum en het Stadsarchief. Op basis van de verkregen informatie kunnen we vervolgens vaststellen welke onderwerpen we verder kunnen uitdiepen.
- Inventarisatie van draagvlak en ondersteuning.
We trachten draagvlak te vinden voor het project bij verschillende instanties. Welke instanties kunnen ons project financieel ondersteunen of middelen en kennis bieden? Wie zijn de beoogde samenwerkingspartners? We denken hierbij aan het Stadsdeel ZuiderAmstel, de Hogeschool van Amsterdam, het Verzetsmuseum en de educatieve afdeling van het Joods Historisch Museum.
- Vanaf de start van het project zullen we de buurtbewoners erbij betrekken door middel van onze website, het blad De Vuist van de Speeltuin, het Wijkopbouworgaan Rivierenbuurt etc.
- We zorgen voor voldoende scholing ‘beeld en geluid’ van de medewerkers met het oog op de opname van interviews. We mikken op het niveau van gevorderde amateur.
- We interviewen een aantal oudere buurtbewoners van vóór 1940, eventueel ook hun kinderen.
- Montage van de video en schrijven van lesbladen.
- Evaluatie van het project

Voorlopige planning

Op basis van het beeld wat we op dit moment van het project hebben komen we tot de volgende tijdfasering

▪ Afronding projectplan	december 2007
▪ Start inventarisatiefase	eerste halfjaar 2008
▪ Uitvoering project	tweede halfjaar 2008 en eerste halfjaar 2009

Financiën

Het project kan slechts gedeeltelijk binnen de begroting van de stichting Kindermonument worden uitgevoerd. In het werkplan zal een nadere financiële onderbouwing worden gegeven voor de uitvoering van het project.

Jan van Willigenburg
Joost Verbeek